

Skogpolitikk for verdiskaping og klima

Norges Skogeierforbund

2015

Forord

Gjennom «Skogpolitikk for verdiskaping og klima» legger Norges Skogeierforbund fram sitt syn på hva som bør være målene for norsk skogpolitikk og hvilke tiltak som er avgjørende for å kunne realisere disse målene. Verden står overfor et skift fra en fossil-drevet økonomi til en bioøkonomi. Dette representerer store muligheter for skognæringen og det norske samfunnet. Skal disse mulighetene realiseres, krever det både at skognæringen selv er innovativ og at myndighetene fører en aktiv politikk og skaper de rammebetingelser som er nødvendige. Økt lønnsomhet for skogeier er avgjørende.

I tillegg til verdikjeden fra frø til ferdig skogprodukt, er Norges Skogeierforbund opptatt av å være en forsvarer av grunneierretten. Delvis er dette knyttet til skogeierens mulighet for å utnytte skogressursene og dermed en del av skogpolitikken. Dette næringspolitiske programmet omfatter også Skogeierforbundets syn på grunneiers rett til annen utnyttelse av sine utmarksarealer og spørsmål knyttet til erstatning ved rådighetsinnskrenkninger.

«Skogpolitikk for verdiskaping og klima» er rettet mot nasjonal politikk. For norske skogeiere og for skognæringen er det imidlertid også av avgjørende betydning hva som skjer internasjonalt. Spesielt vil de internasjonale klimaforhandlingene og EUs politikk være viktig.

SKOG22-rapporten beskriver en nasjonal strategi for skog- og trenæringen, og ble overlevert regjeringen i januar 2015. Rapporten vil, sammen med dette dokumentet, være det viktigste grunnlagsdokumentet for Skogeierforbundets arbeid og prioriteringer framover.

Norges Skogeierforbunds mål

- Skog- og trenæringen skal gis status som en strategisk viktig næring for Norge i nasjonale politiske strategidokumenter.
- Skogen i Norge skal bidra til verdiskaping og velferd i det norske samfunn gjennom økt produksjon og uttak av fornybart råstoff som videreføres i Norge.
- Gjennom aktiv bruk skal skogen gi et vesentlig bidrag til å begrense den globale oppvarmingen.
- Skogsektoren skal gjennom leveranser av råstoff, produkter og kompetanse bidra til overgangen til bioøkonomien.
- Grunneierretten skal ivaretas.

For å nå de overordnede skogpolitiske målene må:

- Skogproduksjonen økes gjennom bedre foryngelser etter hogst, tilplanting av skog på nye arealer, økt satsing på skogplanteforedling, økt ungskogpleie og gjødsling av skog.
- Lønnsomheten i skogbruket bedres og avvirkningsmulighetene utnyttes i alle deler av landet.
- Skogen drives på en bærekraftig måte der hensynet til biologisk mangfold, friluftsliv og andre miljøverdier ivaretas, men uten unødvendige offentlige reguleringer og byråkrati.
- Norsk skogindustri vitaliseres gjennom omstilling til produksjon av nye grønne produkter og modernisering av eksisterende industri.

Norges Skogeierforbund mener:

Følgene tiltak er avgjørende for å nå målene for norsk skogpolitikk:

Tiltak for økt skogproduksjon:

Skogfondsordning skal være et grunnleggende virkemiddel for å sikre et forsvarlig nivå på de langsiktige investeringene i skogbruket.

Oppfølging av klimaforlikets signaler om økt satsing på planting, planteforedling og gjødsling vil, sammen med behovet for økt ungskogpleie, kreve at den samlede bevilgningen til skogkultur gradvis økes til 200 millioner kroner i 2020.

Tiltak for økt avvirkning og lønnsomhet i skogbruket:

Det må gjøres et løft i skogsveibyggingen i den kommende 20-årsperioden for å få etablert en hensiktsmessig infrastruktur og få oppgradert eksisterende veinett til en tilfredsstillende standard. Dette krever at de årlige bevilgningene til skogsveier økes fra 120 til 250 millioner kroner.

Søknadsplikten for bygging av traktorveier og driftsveier bør erstattes med meldeplikt.

Det må bli mulig å bruke vogntog på 24 meter og 60 tonn på det aller meste av det offentlige veinettet. Dette krever at den administrative oppskrivningen av veilistene gjennomføres raskt og at staten bidrar med finansiering for fjerning av flaskehalsen på kommunale og fylkeskommunale veier. Dette bør skje gjennom et eget bruprogram.

Jernbanekapasiteten for tømmertransport må styrkes gjennom tiltak for å øke framføringshastigheten, samtidig som det bygges flere og større terminaler for opplasting av tømmerog.

Tilrettelegging for sjøtransport må styrkes gjennom å øke antallet utskipningshavner for tømmertransport.

Skoginntekt bør beskattes som kapitalskatt. Dette gir skattlegging på samme nivå som våre konkurrentland, et vesentlig enklere skattesystem og stimulans til økt avvirkning.

Aktive, bevisste skogeiere er viktig for utviklingen av norsk skogbruk. Flere tiltak kan gjennomføres for å stimulere til et mer dynamisk eiendomsmarked. Det viktigste tiltaket er å fjerne gevinstbeskatningen ved salg av skog ut av familien.

FoU-innsatsen bør økes for å løse både kortsiktige og langsiktige utfordringer i skogbruket. Dette forutsetter at private og offentlige finansieringsordninger styrkes og tilpasses de utfordringer skogbruket står overfor.

Tiltak for bærekraftig bruk av skogressursene:

Myndighetenes ansvar er å sette klare rammer for skogbruket. Innenfor disse rammene skal prinsippet om frihet under ansvar gjelde. Myndighetene må anerkjenne at næringen tar dette ansvaret gjennom sin sertifisering.

Informasjon om miljøverdiene i skog må gjøres lett tilgjengelige på nett.

Nyregistrering av MiS i kystskogbruket må forseres.

Staten bør ta det økonomiske ansvaret for innsamling av de grunnleggende fjernmålte dataene, samt MiS. Tilskudd til planproduksjon bør opprettholdes.

Praktiseringen av §§ 8-12 i naturmangfoldloven må forenkles og baseres på kunnskap.

Hjemlene for prioriterte arter og utvalgte naturtyper skal ikke brukes når artene og naturtypene er ivaretatt gjennom skogbrukets miljøarbeid.

Nye naturtyperegistreringer basert på et vitenskaplig og etterprøvbart system (NiN) bør ha erstattet eksisterende registreringer i hele landet innen 2020. Skjøtselsrådene knyttet til eksisterende naturtyper må fjernes fra databasen umiddelbart.

Rødlistevurderingene må kvalitetssikres bedre.

INON og naturindeksen må fjernes.

Vern av skog må fortsatt skje som frivillig vern. Det er avgjørende at det bevilges nok penger slik at verneprosessene kan avsluttes innen rimelig tid.

Tiltak for vitalisering av norsk skogindustri:

Klimaforliket må forsterkes gjennom tiltak for økt uttak av biomasse fra skogen og produksjon og bruk av trebaserte produkter.

De generelle rammebetingelsene for konkurranseutsatt industri må gjøres så gode at det sikrer investering i eksisterende og ny industriproduksjon.

Myndighetene må legge forholdene til rette for en satsing på forskning og innovasjon i hele verdikjeden basert på skog. Satsingen må omfatte hele utviklingsløpet fra grunnforskning til kommersialisering.

Det bør etableres en ordning for omplassering av skogkapital til industrikapital. I tillegg bør staten bidra til å løse industriens kapitalbehov både ved etablering av ny industri og i eksisterende industri.

Myndighetene må bidra til etablering av markeder for lønnsom produksjon av biodrivstoff, bioenergi og andre grønne produkter.

Det bør legges til rette for økt bruk av trematerialer, bl.a. gjennom praktiseringen av plan- og bygningsloven, utforming av TEK (byggteknisk forskrift) og gjennom økt bruk av tre i offentlige bygninger.

Tiltak for å verne om grunneierretten:

Merverdiavgiftene må likestilles for offentlige og private tilbydere av utmarkstjenester.

Hindringer i motorferdselloven og plan- og bygningsloven for økt utnyttelse av utmarksressursene må fjernes.

Jakttidene for hjortevilt må utvides.

Grunneiernes interesser må ivaretas ved praktisering av tomtfesteloven.

Erstatningsreglene ved ekspropriasjon bør forbedres.

Stortingets rovdyrforlik må følges opp.

Økt skogproduksjon

Gjennom en felles innsats fra myndigheter og skogbruket er det stående volumet i norske skoger økt fra omlag 300 millioner kubikkmeter til 900 millioner kubikkmeter i løpet av de siste 80 årene. Den årlige tilveksten har økt fra 10 millioner kubikkmeter til 25 millioner kubikkmeter i samme periode. Denne store innsatsen er hovedforklaringen på de fantastiske mulighetene vi i dag har for å høste mer fra skogen, og at skogen har en nettobinding av karbon som tilsvarer om lag halvparten av Norges klimagassutslipp. For å sikre fremtidige generasjoners næringsmuligheter og styrke skogens bidrag i klimakampen mener Norges Skogeierforbund at investeringene i fremtidens skog må økes.

Plikten til å forynge skogen etter hogst er nedfelt i skogbruksloven og i skogbrukets sertifiseringskrav. Med et 60-80 års perspektiv på investeringene er imidlertid investeringer i planting og ungskogpleie mindre privatøkonomisk interessante. Skal en kunne fortsette oppbyggingen av ressurser må derfor staten også bidra økonomisk til å realisere de investeringsmuligheter som finnes.

Skogfond

Skogfundsordningen er, og bør fortsatt være, et grunnleggende virkemiddel for å sikre et akseptabelt investeringsnivå i planting og stell av skogen. Skogfondsmidlene er en tvungen fondsavsetning der midlene blant annet kan brukes til skogkultur, bygging av skogsveier, skogbruksplanlegging og miljøtiltak. Skogeier må sette av mellom 4 og 40 prosent av brutto salgsverdi av tømmer på en egen skogfondskonto. Skogeierne stimuleres til å investere blant annet i planting og ungskogpleie ved at det gis en skattefordel når tiltakene blir gjennomført.

Klimaforliket og tilskudd til skogkultur

Med den kunnskap vi har i dag, er det ikke mulig å nå de globale og nasjonale klimamålene om ikke langt større skogressurser mobiliseres til å produsere energi og varer som reduserer utslippene av fossilt karbon. Gjennom det brede forliket om norsk klimapolitikk i Stortinget (Klimaforliket) er det derfor signalisert økt satsing på etablering av skog på nye arealer, tettere plantinger etter hogst, skogplanteforedling og gjødsling. Klimakur 2020 viste at dette er svært kostnadseffektive klimatiltak. Miljødirektoratet har seinere beregnet at en realisering av disse tiltakene vil gi et årlig økt opptak på omtrent 3 millioner tonn CO₂ i 2050. Det tilsvarer omtrent 30 % av utslippene fra dagens veitrafikk. I tillegg vil tiltakene øke skogproduksjonen og muligheten for å bruke fornybart trevirke i framtida.

Tilplanting av ny skog og gjødsling som klimatiltak er utredet av Miljødirektoratet i samarbeid med de tyngste norske fagmiljøene. Utredningene aviser at det er mulig å tilplante minst 1 million dekar (50.000 dekar pr år i 20 år) og gjødsle 50 000 – 100 000 dekar årlig, med akseptable konsekvenser for biologisk mangfold og andre miljøverdier. Det ble beregnet at disse tiltakene ville kreve bevilgninger på hhv. 100 mill. kr og 7,5 mill. kr per år. Plantingene må følges opp med ungskogpleie for å sikre en høy kvalitet på tømmeret i

framtidsskogen. Skal en oppnå et tilfredsstillende nivå på disse investeringene må bevilgningen til formålet økes.

Oppsummering:

- Skogfondsordning skal være et grunnleggende virkemiddel for å sikre et forsvarlig nivå på de langsiktige investeringene i skogbruket.
- Oppfølging av klimaforlikets signaler om økt satsing på planting, planteforedling og gjødsling vil sammen med behovet for økt ungskogpleie, kreve at den samlede bevilgningen til skogkultur gradvis økes til 200 millioner kroner kr i 2020.

Økt lønnsomhet og avvirkning

Det er bærekraftig grunnlag for å øke uttaket av tømmer fra de norske skogene til minst 15 millioner kubikkmeter årlig. Dette tilsvarer en økning på 35 prosent sammenlignet med den gjennomsnittlige avvirkningen for perioden 2008-2012, inkludert virke til ved og til skogeiernes eget bruk. En betydelig del av dette potensialet er knyttet til kyststrøkene, til vanskelig terreng og til områder langt fra vei. Gjennom økt skogplanting, skogplanteforedling og bedre skogskjøtsel kan den samlede avvirkningen over tid økes til 18-20 millioner kubikkmeter samtidig som hensynet til biologisk mangfold ivaretas på en forsvarlig måte.

Realprisutviklingen for tømmer har vært fallende i lang tid. Dette har blitt møtt med rasjonalisering. Produktivitetsutviklingen i norsk skogbruk har vært langt større enn snittet for norsk økonomi. Mulighetene for ytterligere produktivitetsforbedringer fremover er store, men krever innsats både fra myndigheter og næringsaktørene.

Skogeiernes beslutning om å gjennomføre investeringer og å avvirke er knyttet til om det er økonomisk interessant. For skogeiere er det viktig hvor mye hun sitter igjen med etter skatt og hvor god investeringen vil være for fremtidige generasjoner. For å realisere de mulighetene skogen gir, må myndighetene bidra til gode og forutsigbare rammebetingelser.

Skal avvirkningen økes, må hele verdikjeden, fra frø til tømmer på industritomt, effektiviseres gjennom mer effektive produksjonsløsninger, kunnskapsoppbygging og målrettet satsing på forsknings- og utviklingsarbeid. Transport fra velteplass til industri utgjør 30-50 prosent av kostnadene ved avvirkning og leveranse av virke til industrien. Derfor er etablering av et framtidrettet skogsveinett og gode rammevilkår for tømmertransport på bil, jernbane og båt svært viktig.

Skogsveier

Skogsveinettet er avgjørende for å drive et lønnsomt skogbruk. Dette sikrer tilgangen til ressursene og har stor betydning for kostnadene ved hogst og framkjøring av tømmer til leveringssted.

Dagens situasjon er ikke tilfredsstillende. Behovet for nybygging er spesielt stort på Vestlandet og i Nord-Norge, der det er bygd opp store virkesressurser gjennom tidligere tiders skogreisingsaktivitet. Uten økt utbygging av skogsveier vil ikke denne kulturskogen la seg utnytte på en økonomisk måte. Tidligere generasjoners innsats vil dermed kunne gå til spille. I de tradisjonelle skogstrøkene er behovet for nybygging mindre. Behovet for oppgradering og modernisering er derimot meget stort. Kun 15 prosent av skogsbilveiene er tilpasset 22 eller 24 meter lange vogntog.

Det må derfor gjøres et løft i skogsveibyggingen i den kommende 20-årsperioden for å få etablert en hensiktsmessig infrastruktur og få oppgradert eksisterende veinett til en tilfredsstillende standard. De totale investeringene i skogsveier bør derfor økes til 500-600 millioner kroner årlig i de neste 20 årene. Investeringer i skogbrukets infrastruktur delfinansieres av det offentlige. Tilskuddsordningen er avgjørende for å få til gode veiløsninger på tvers av eiendoms grensene. For å utløse de nødvendige investeringene, må

bevilgningen til skogsveier økes fra dagens nivå på 120 millioner kroner til 250 millioner kroner per år.

Bygging av traktorveier og mange driftsveier er i dag gjenstand for den samme søknadsprosedyren som skogbilveier. Slik behandling kan være tidkrevende, og et mulig hinder for å få gjennomført planlagte drifter. Kravet om forhåndsgodkjenning av slike veier bør derfor erstattes med meldeplikt for bygging av traktorveier.

Veitransport

Adgangen til å bruke vogntog på 24 meter lengde og 60 tonn totalvekt er svært viktig for skognæringen. For å kunne nyttiggjøre seg slike vogntog ble det vinteren 2013/14 satt i gang et arbeid for å åpne mest mulig av det offentlige veinettet. Det er avgjørende at arbeidet med administrativ oppskrivning av veinettet fullføres så raskt som mulig.

Etter hvert som den administrative oppskrivningen blir gjort, vil det bli identifisert flaskehalsar som det er viktig å få gjort noe med. Dette er punkter eller strekninger på veinettet som krever investeringer før veinettet kan åpnes for større vogntog.

Det vil fortsatt være noen flaskehalsar på riksveinettet som det er viktig å få fjernet. Det er imidlertid grunn til å forvente at utfordringene er langt større på fylkesveier og kommunale veier. Skal en lykkes med å fjerne disse innen overskuelig framtid, må staten delfinansiere investeringene. Ordningen med rentekompensasjon for investeringer fylkeskommunene har gjort i sitt veinett, vil ikke være tilstrekkelig. Det må derfor etableres en ordning med direkte tilskudd til fylkeskommuner og kommuner som fjerner flaskehalsar på sitt veinett (et bruprogram)

Når det gjennomføres utbedringer eller utskifting av bruer, må det tenkes langsiktig. Det bør derfor tas høyde for kjøretøyer med en totalvekt på 90 tonn.

Målet på mellomlang sikt må være å kunne bruke vogntog med 74 tonn totalvekt. Dette bør derfor testes ut i nær framtid.

Jernbane

Tømmertransport på jernbane er fordoblet i løpet av få år. I innlandet er jernbanen helt nødvendig for å få transportkostnadene på massevirke ned på et nivå som gjør det mulig å sikre avsetning av disse sortimentene.

Store deler av potensialet for økt hogst ligger i områder langt fra industri. Samtidig har det vært en utvikling mot færre industribedrifter. Dette tilsier at en større del av tømmeret i tida framover må transporteres langt. Jernbanetransport blir dermed enda viktigere.

Det er et sentralt mål å få mer godstransport over på jernbane. En mer effektiv transport av tømmer på jernbane forutsetter at det investeres i framføringshastighet (dobbeltspor og krysnings-/forbikjøringspor), elektrifisering og i tømmerterminaler.

Sjøtransport

Sjøtransport er en meget effektiv transportform over lange avstander. For Norge med lang kystlinje og mye skog i kort avstand fra kysten, er det viktig å utnytte sjøen til tømmertransport, både til norsk industri og ved eksport. Midler bevilget til kaier over statsbudsjettene i periode 2012-2014 har bidratt til etablering av nye kaier for tømmertransport. Det er viktig at tilskuddsordningen videreføres og styrkes. Samlet investeringsbehov i kaier for tømmertransport er 300-400 millioner kroner.

Skogbeskatning

Svært få skogeiere driver skogbruk som eneste inntektsgivende aktivitet. Beslutningen om å hogge mye eller lite blir derfor basert på hvor mye skogeieren sitter igjen med etter skattleggingen av skoginntekten som marginalinntekt. Norsk skogbruk beskattes samlet langt sterkere enn våre konkurrentland. Både i Sverige og Finland beskattes skogbruket omtrent på nivået med den norske kapitalskatten. Skogbeskatningen framstår dermed som en klar konkurranseulempe for norsk skognæring.

Skattlegging av skoginntekt bør endres fra personskatt til kapitalskatt. Dette vil bringe skattleggingen på nivå med våre naboland. Det vil også forenkle administrasjonen av skattesystemet fordi ordningen med gjennomsnittsligning kan avvikles. En endring av skattesatsen vil føre til økt avvirkning.

Eiendomspolitikk

Det er omtrent like mange skogeiendommer og samme eiendomsstruktur i dag som for 50 år siden. Store rasjonaliseringsgevinster er imidlertid tatt ut ved at de fleste av driftsoppgavene gjennomføres av profesjonelle omsetningsorganisasjoner og entreprenører med moderne utstyr og nødvendig kompetanse. Gjennom bedre planlegging og samordning av hogst over større områder er flytte- og driftskostnadene redusert, også på mindre eiendommer.

Norges Skogeierforbund mener det er viktig å prioritere personlig eierskap og utvikle eiendomspolitikken slik at man tilrettelegger for aktive, bevisste eiere med et langsiktig perspektiv på sitt eierskap. De samlede virkemidlene bør bidra til å forhindre oppsplitting av eiendommer, utvikling av mer hensiktsmessig eiendomsstruktur og prioritere eierskap som fremmer aktiv næringsutøvelse. Gevinsten ved salg av skog ut av familien er siden 2004 skattlagt fullt ut som annen skoginntekt. Øvrige liberaliseringer i regelverket for omsetning av skog har derfor hatt begrenset effekt. Gevinstbeskatningen ved salg av skogbrukseiendom bør fjernes.

Omsetning av skogeiendommer med mer enn 500 dekar produktiv skog krever i dag konsesjon og er underlagt priskontroll. For skogeiendommer fremstår ikke priskontrollen i dag som et viktig virkemiddel og kan, for skog isolert sett, med fordel avvikles.

Det bør gis unntak fra plikten til å søke om delingstillatelse og konsesjon når en kjøper driver aktiv landbruksdrift og kjøpet gjelder skog eller annen utmark som grenser til inn- eller utmark kjøperen eier fra før.

I dag eies et ikke ubetydelig antall skogeiendommer av dødsbo. Muligheten for dødsbo til å eie skogeiendommer bør begrenses til maksimum 4 år.

Det er svært kostnadskrevende og omstendelig å foreta eiendomsbytte mellom to eller flere naboeiendommer. Ikke minst er gebyrer og avgifter knyttet til prosessen en stor belastning. En forenkling av saksgangen og reduserte gebyrer og avgifter vil bidra til en mer effektiv og hensiktsmessig eiendomsstruktur.

FoU i skogbruket

Forskning og utviklingsarbeid er avgjørende for å effektivisere verdikjeden, fra frø til tømmer levert industri. Skogbrukets langsiktighet gjør det i tillegg ekstra viktig å kunne basere de valg en gjør i dag på kunnskap om konsekvensene på lang sikt.

FoU-innsatsen bør økes for å bidra til å realisere mulighetene i skogbruket på kort og lang sikt. Store og langsiktige prosjekter knyttet til skogen og skogbruket i Norge, som tar opp utfordringer som også er av betydelig interesse for samfunnet, må fullfinansieres av offentlige midler.

Den mer næringsrettete forskningen må, som i dag, finansieres gjennom et spleiselag mellom det offentlige og næringen selv. Den FoU-avgift skogeiere betaler ved avvirkning, og de midler som finnes i Skogtiltaksfondet og Verdiskapingsfondet skal sikre næringens egenfinansiering av slike FoU-prosjekter

Det er stort behov for klart avgrensede, operative prosjekter som kan gi svar på konkrete svar på utfordringer næringen står overfor. Norges Forskningsråd går stadig mindre inn i denne type prosjekter. Derimot er Skogbrukets Utviklingsfond godt egnet for samfinansiering med næringens egne midler. Problemet er imidlertid at bevilgningen til dette fondet er svært beskjedent (3-4 mill. kr). Bevilgningen bør økes med 10 mill. kr. Til sammenlikning utgjør midler fra Skogtiltaksfondet og Verdiskapingsfondet 15-20 mill. kr i året.

Oppsummering:

- Det må gjøres et løft i skogsveibyggingen i den kommende 20-årsperioden for å få etablert en hensiktsmessig infrastruktur og få oppgradert eksisterende veinett til en tilfredsstillende standard. Dette krever at de årlige bevilgningene til skogsveier økes fra 120 til 250 millioner kroner.
- Søknadsplikten for bygging av traktorveier og driftsveier bør erstattes med meldeplikt.
- Det må bli mulig å bruke vogntog på 24 meter og 60 tonn på det aller meste av det offentlige veinettet. Dette krever at den administrative oppskrivningen av veilistene gjennomføres raskt og at staten bidrar med finansiering for fjerning av flaskehals på kommunale og fylkeskommunale veier. Dette bør skje gjennom et eget bruprogram.
- Jernbanekapasiteten for tømmertransport må styrkes gjennom tiltak for å øke framføringshastigheten, samtidig som det bygges flere og større terminaler for opplasting av tømmeret.
- Tilrettelegging for sjøtransport må styrkes gjennom å øke antallet utskipningskaier for tømmertransport.

- Skoginntekt bør beskattes som kapitalinntekt, for tiden 27 prosent. Dette gir skattlegging på samme nivå som våre konkurrentland, et vesentlig enklere skattesystem og stimulans til økt avvirkning.
- Aktive, bevisste skogeiere er viktig for utviklingen av norsk skogbruk. Det bør derfor stimuleres til et mer dynamisk eiendomsmarked ved å fjerne gevinstbeskatningen ved salg av skog.
- FoU-innsatsen bør økes for å løse både kortsiktige og langsiktige utfordringer i skogbruket. Dette forutsetter at private og offentlige finansieringsordninger styrkes og tilpasses de utfordringer skogbruket står overfor.

Bærekraftig skogbruk

Norsk skogbruk skal bidra til en bærekraftig samfunnsutvikling gjennom å skape verdier og produkter som er viktige for framtidens lavutslippssamfunn. Produkter fra skog vil være avgjørende for å oppnå de nødvendige endringene i produksjons- og forbruksmønstrene.

Norge driver et av verdens mest miljøvennlige skogbruk. Ved at skogbruket selv tar et stort ansvar for å utvikle og håndheve standarder for god skogsdrift, ikke minst gjennom sertifiseringsordningen, oppnår man en bedre miljøstandard, bedre avveining mellom ulike hensyn, ansvarliggjøring av næringen og utvikling av kompetanse og holdninger. Det er viktig at myndighetene ikke undergraver dette arbeidet med unødvendig detaljregulering, dobbeltregulering og rapporteringer.

Til tross for det ansvar skogbruket selv tar, er det spesielt gjennom praktiseringen av naturmangfoldloven innført byråkratiske og unødvendige reguleringer. Myndighetenes kartlegging av miljøverdier tar heller ikke utgangspunkt i det næringen trenger for å drive et bærekraftig skogbruk. Betydelige deler av kartleggingen er ikke basert på et vitenskapelig grunnlag, og registreringene holder ikke en kvalitet som gjør det mulig å basere seg på dem.

Planlegging av et bærekraftig skogbruk

For å kunne ivareta konkrete miljøverdier i skogen, er det viktig at tilgangen til informasjon om disse verdiene blir gjort lett tilgjengelige på nett. Dette må være et offentlig ansvar, inklusive kvalitetssikring og ajourføring.

For skogbruket er det en stor utfordring at det fortsatt er betydelige arealer uten MiS-registreringer (Miljøregistreringer i Skog). Det er derfor et stort behov for å forsere nyregistrering av MiS i kystskogbruket, med prioritet på drivverdige og ikke skogreiste arealer.

Med dagens teknologiske muligheter er det viktig å kunne gjennomføre den grunnleggende fjernmålte datainnsamlingen på tvers av eiendomsgrensene uavhengig av om skogeierne har bestilt plan. Denne datainnsamlingen, samt MiS-registreringer bør være statens økonomiske ansvar.

Praktiseringen av naturmangfoldloven

Praktiseringen av §§ 8 til 12 i naturmangfoldloven er blitt svært byråkratisk og kostnadskrevende. De krav som er satt om vurderinger etter prinsippene om føre-var, samlet belastning med mer, fører til et betydelig offentlig byråkrati, lang saksbehandlingstid og uforutsigbare og inkonsekvente vedtak.

Så lenge et tiltak i skogen gjennomføres etter de regler som gjelder for tiltaket, og det ikke berører spesielle kvaliteter for biologisk mangfold, må en kunne unngå lange skriftlige vurderinger om tiltaket oppfyller kravene i §§ 8 til 12 i naturmangfoldloven. Systemet med prioriterte arter og utvalgte naturtyper representerer en fare for betydelig båndlegging av

skogarealer som ikke er nødvendig for å ivareta det biologiske mangfoldet. I tillegg innebærer opplegget en omfattende detaljstyring og mye byråkrati.

Forutsetningen da naturmangfoldloven trådte i kraft var at systemet med prioriterte arter og utvalgte naturtyper ikke skulle brukes dersom miljøsertifiseringen i skogbruket eller andre virkemidler ivaretar artene eller naturtypene. De aller fleste arter og naturtyper i skog blir imidlertid tilfredsstillende ivaretatt gjennom skogbrukets miljøsertifisering. Prioritering av arter i skog bør derfor begrenses til truede norske ansvarsarter knyttet til naturbestemte lokaliteter som krever aktiv skjøtsel. Utvalgte naturtyper bør likeledes knyttes til særskilte lokaliteter med en truet naturtype som krever skjøtsel.

Naturtypekartleggingen

Myndighetenes naturtypekartlegging har skapt betydelige problemer. Manglende avklaring av formålet med kartleggingen, og tilfeldig registrering og råd om skjøtsel basert på enkeltpersoners skjønn i en offentlig database, har ført til at naturtypekartleggingen har blitt vanskelig å håndtere og kostbar for skogbruket.

Det er positivt at myndighetene nå har bestemt at dagens uakseptable kartlegging skal erstattes med registreringer etter NiN-systemet (Natur i Norge). Dette vil bli et vitenskapelig og etterprøvbart system. Det er imidlertid viktig at den nye kartleggingen skjer raskt slik at en slipper å måtte forholde seg til eksisterende registreringer i lang tid.

I den offentlige databasen med naturtyper er det lagt inn råd om at mange tusen dekar skal forvaltes urørt. Dette er et forsøk på båndlegging av store arealer uten en demokratisk prosess og uten erstatning til skogeier. Disse forvaltningsrådene må fjernes umiddelbart fra basen.

Rødlistene for arter og naturtyper

For skogbruket er det viktig at Artsdatabankens rødlistene holder høy kvalitet. Funn av arter eller naturtyper som er kategorisert som truet, fører til store konsekvenser for skogeierne. For å kunne drive et målrettet miljøarbeid og unngå unødvendige kostnader og restriksjoner på skogbruket, må Artsdatabanken kvalitetssikre rødlistene bedre enn det som er gjort fram til nå.

INON og naturindeksen

INON som forvaltningsverktøy skal fjernes, i følge regjeringserklæringen. Dette er delvis fulgt opp gjennom endring av regelverket knyttet til bygging av skogsveier.

INON som kartlegging av inngrepsfrie områder fortsetter imidlertid. Dette til tross for at kartleggingen ikke viser annet enn areal med en minste avstand til bestemte moderne sivilisasjonsinngrep, uten noen vurdering av områdenes miljøverdier.

Naturindeksen er, til tross for klare forutsetninger om at den bare kan brukes for å si noe om utviklingen av et økosystem, blitt brukt for å karakterisere tilstanden i økosystemene og sammenlikne tilstanden mellom ulike økosystemer. Dette brukes blant annet i offentlige utredninger til å trekke konklusjoner på sviktende grunnlag.

Både INON og Naturindeksen er vist seg uegnet som verktøy i forvaltningen av norsk natur. Arbeidet med disse bør derfor ikke videreføres.

Frivillig vern

Frivillig vern er en stor suksess. Samfunnet får vernet mer for de ressursene som brukes og vernekvaliteten er minst like god som ved det tradisjonelle tvangsvernet. De store konfliktene rundt barskogvernet er borte.

Manglende forutsigbarhet om bevilgningen til skogvern har imidlertid skapt problemer. Det har oppstått situasjoner der skogeier har måttet vente uakseptabelt lenge på vernevedtak fordi staten ikke har hatt tilstrekkelig bevilgning. Hvis staten ikke har de midler som er nødvendige for å få avsluttet verneprosesser innen rimelig tid, vil tiltroen til frivillig vern svekkes.

Oppsummering:

- Myndighetenes ansvar er å sette klare rammer for skogbruket. Innenfor disse rammene skal prinsippet om frihet under ansvar gjelde. Myndighetene må anerkjenne at næringen tar dette ansvaret gjennom sin sertifisering.
- Informasjon om miljøverdiene i skog må gjøres lett tilgjengelige på nett.
- Nyregistrering av MiS i kystskogbruket må forseres.
- Staten bør ta det økonomiske ansvaret for innsamling av de grunnleggende fjernmålte dataene, samt MiS. Tilskudd til planproduksjon bør opprettholdes.
- Praktiseringen av naturmangfoldloven har vist seg å være unødvendig byråkratiserende. Praktiseringen av §§ 8-12 må forenkles og baseres på kunnskap. Hjemlene for prioriterte arter og utvalgte naturtyper skal ikke kunne brukes når artene og naturtypene er ivaretatt gjennom skogbrukets miljøarbeid.
- Nye naturtyperegistreringer basert på et vitenskapelig og etterprøvbart system (NiN) må erstatte eksisterende registreringer i hele landet innen 2020. Skjøtselsrådene knyttet til eksisterende naturtyper må fjernes fra databasen umiddelbart.
- Røddlistevurderingene må kvalitetssikres bedre.
- INON og naturindeksen må fjernes.
- Vern av skog må fortsatt skje som frivillig vern. Det er avgjørende at det bevilges nok penger til å kunne få avsluttet verneprosessene innen rimelig tid.

Vitalisering av norsk skogindustri

Skogressursene vil spille en viktig rolle i overgangen til lavutslippssamfunnet og for å utvikle en lønnsom bioøkonomi i Norge. Alt som kan produseres av olje kan i prinsippet også baseres på trevirke. Mulighetene er store.

Klimaforliket innebar mål om betydelige reduserte klimagassutslipp. Klimakur 2020 viste tydelig at det ikke er mulig å nå disse målene uten økt bruk av biomasse fra skog. 40 % av de tiltakene som ble vurdert av Klimakur 2020 krever økt bruk av biomasse for å erstatte bruk av fossile ressurser.

I klimaforliket er det kun gitt konkrete signaler om satsing på produksjon og bruk av biodrivstoff. Man må imidlertid ta i bruk biomassen i mye større omfang dersom målene i norsk klimapolitikk skal nås. Da må vi også benytte de muligheter som finnes for økt bruk av tre som materialer, som reduksjonsmiddel i industrien og for ren energiproduksjon.

Også SKOG22-rapporten viser skog- og trenæringens betydelige potensiale. Næringen har mulighet til å firedoble den økonomiske omsetningen, fra om lag 43 milliarder kroner i 2012 til minst 180 milliarder kroner. Skog- og trenæringen bør få status som strategisk viktig næring for Norge.

Høyt kostnadsnivå i Norge er en betydelig utfordring for norsk skognærings konkurransekraft. Næringens innovative evne vil derfor være avgjørende for å kunne opprettholde og videreutvikle skognæringen som en viktig framtidsnæring. Det kreves både omstilling til nye produkter og en revitalisering av eksisterende industri.

Både for skogbruket, treindustrien og eksisterende og framtidig treforedlingsindustri vil det være avgjørende at de generelle rammevilkårene for konkurranseutsatt industri bedres. Norge er et høykostland, noe som stiller særlig høye krav til produktivitetsutvikling og innovasjon.

Avskrivningsreglene må gjøre norsk landbasert industri mer konkurransedyktig og fremme investeringer i Norge. Høyere avskrivningssatser gir bedre likviditet, med større mulighet for økt aktivitet. Avskrivningssats for maskiner (saldogruppe D) på 30 prosent må beholdes som permanent ordning.

Eiendomsskatteloven gir uforutsigbare forhold og svekker konkurransekraften for landbasert industri. Fastmonterte, ikke-integrerte maskiner må fritas fra eiendomsskatt. Formuesskatten på arbeidende kapital må avvikles.

De utfordringer skognæringen står overfor og de klimagevinster næringen kan gi, forutsetter at det i tillegg settes i verk mer næringsspesifikke tiltak. Behovet for slike tiltak er spesielt knyttet til forskning og innovasjon, kapital og etablering av myndighetsstyrte markeder. Utviklingen av nye forretningsområder vil kreve særskilt medvirkning fra myndighetene over tid, slik vi har sett for andre næringer.

Forskning og innovasjon

Den nødvendige omstillingen krever satsing på forskning og utvikling. Det vil også være behov for store investeringer. Satsingen bør omfatte hele utviklingsløpet fra grunnforskning til kommersialisering.

Situasjonen i næringen gjør det svært utfordrende å finansiere en slik satsing. Det er derfor viktig at eksisterende ordninger i Norges Forskningsråd, Innovasjon Norge, SIVA, Enova og Transnova samordnes og tilrettelegges slik at de kan møte de utfordringer skognæringen står overfor. Bl.a. bør langsiktig og grunnleggende næringsrettet forskning og utvikling på nye skogbaserte produkter helst organiseres i store prosjekter fullfinansiert av offentlige midler.

Forskning og utvikling er avgjørende for å forbedre eksisterende produkter og utvikle nye. FOU som kan gi grunnlag for reduserte kostnader i verdikjedene bør stå sentralt i satsingen.

Investeringstilskudd er nødvendig for å kunne realisere næringens framtidsmuligheter. Det er avgjørende at staten gjennom tilskudd og lån bidrar til realisering av demo-, pilot- og fullskalainvesteringer, samt til investeringer knyttet til forbedring av eksisterende produksjonsprosesser.

Egenkapital til skogindustrien

Egenkapitalen i norsk skogindustri er lav. Det er derfor et stort behov for egenkapitaltilførsel i eksisterende industri og ikke minst ved etablering av ny.

I Investinor er det øremerket 500 millioner kr for å kunne investere i norsk skogindustri. Investinors investeringskriterier begrenser dessverre mulighetene for å investere i skogindustrien. Dersom det åpnes for å investere skogmidlene i modne selskaper, vil imidlertid Investinor i større grad kunne bidra med kapital til fornyelse av norsk skogindustri.

Det er behov for privat kapital som det kan synes vanskelig å reise i finansmarkedet. Fra myndighetenes side er det spesielt pekt på at skogeierne selv bør stille opp med slik kapital. Norges Skogeierforbund har fremmet et konkret forslag om en ordning for omplassering av skogkapital til industrikapital. Det er avgjørende at ordningen muliggjør reinvestering av skogkapital til norsk foredlingsindustri uten at dette utløser skatteplikt. Beskatning skjer først av eventuelt utbytte og ved realisering av industrikapitalen.

Utvikling av markeder

Enkelte markeder er sterkt myndighetsstyrt. Det gjelder spesielt biovarme og biodrivstoff, men også andre markeder påvirkes sterkt av offentlig politikk. Transportsektoren står for 33 % av klimagassutslippene i Norge. Miljødirektoratets rapport "Faglig grunnlag for videreutvikling av den nasjonale og internasjonale klimapolitikken" viser blant annet potensialet for ytterligere utslippsreduksjoner utover det som følger av allerede igangsatte tiltak. Mye av potensialet er knyttet til økt bruk av bærekraftig biodrivstoff i de deler av godstransporten og luftfarten hvor det i overskuelig fremtid ikke finnes andre fornybare

alternativer.

I Klimaforliket slo Stortinget fast at myndighetene skal «bidra til utvikling av verdikjeden for 2. generasjons biodrivstoff». Gjennom budsjettavtalen for 2015 er det gjennomført en rekke konkrete tiltak og gitt tydelige politiske signaler som vil gi økt bruk av biodrivstoff i Norge. I tillegg innebærer Norges stadig tettere tilknytning til EUs klimapolitiske rammeverk at betydelige utslippskutt må gjennomføres i transportsektoren.

Det må sterke reguleringer og økonomiske insentiver på plass for å fase inn bruken av biodrivstoff. Noe av det viktigste, er følgende:

- Det er nødvendig med en tilstrekkelig avgiftsforskjell mellom fossilt drivstoff og biodrivstoff dersom man skal skape et kommersielt marked for biodrivstoff. En slik avgiftsdifferensiering bør kombineres med et omsetningspåbud for å redusere usikkerhet om markedets minimumsstørrelse i tilfelle fall i oljeprisen.
- Det bør etableres en tverrpolitisk enighet om prinsippene for utviklingen av biodrivstoffpolitikken frem til 2030 etter mønster av el-bilpolitikken for å sikre tilstrekkelig forutsigbarhet for utviklingen av en verdikjede for 2. generasjons biodrivstoff i Norge.

Bioenergi kan også erstatte fossile energibærere i industri og bygg og bidra til en diversifisert og robust energiforsyning. Gjennom sertifikatmarkedet er det etablert et marked for fornybar kraft. Dette omfatter imidlertid ikke fornybar varme. Det er derfor viktig at en gjennom lover, forskrifter og økonomiske støtteordninger etablerer et tilsvarende marked som for fornybar kraft. Spesielt må teknisk byggeforskrift utformes slik at den stimulerer til økt bruk av bioenergi. Det er også viktig å styrke Enovas og Innovasjon Norges støtteordninger.

Forholdene bør også legges til rette for økt bruk av trematerialer, bl.a. gjennom praktiseringen av plan- og bygningsloven, utforming av TEK (byggteknisk forskrift) og gjennom økt bruk av tre i offentlige bygninger. Planmyndighetene bør kunne stille krav om økt bruk av fornybare ressurser. Treets unike klima- og miljøegenskaper peker seg klart ut som et byggemateriale for fremtiden. Økt oppmerksomhet på bygningers CO₂-fotavtrykk er nødvendig for at byggesektoren skal bidra til å løse klimautfordringene. Det bør derfor stilles krav til livsløpsanalyse og totalt CO₂-fotavtrykk for alle bygg. Kompetansen må heves og innovasjonstakten økes i treindustrien, og det må utvikles løsninger for høy og tett bebyggelse i urbane strøk.

Oppsummering:

- Klimaforliket må forsterkes gjennom tiltak for økt uttak av biomasse fra skogen og produksjon og bruk av trebaserte produkter.
- De generelle rammebetingelsene for konkurranseutsatt industri må gjøres så gode at det sikrer investering i eksisterende og ny industriproduksjon. Myndighetene må legge forholdene til rette for en satsing på forskning og innovasjon i hele verdikjeden basert på skog. Satsingen må omfatte hele utviklingsløpet fra grunnforskning til kommersialisering.

- Det bør etableres en ordning for omplassering av skogkapital til industrikapital. I tillegg bør staten bidra til å løse industriens kapitalbehov både ved etablering av ny industri og i eksisterende industri.
- Myndighetene må bidra til etablering av markeder for lønnsom produksjon av biodrivstoff, bioenergi og andre grønne produkter.
- Det bør legges til rette for økt bruk av trematerialer, bl.a. gjennom praktiseringen av plan- og bygningsloven, utforming av TEK (byggteknisk forskrift) og gjennom økt bruk av tre i offentlige bygninger.

Grunneierrett

Retten til å råde over eiendommen innebærer rett til å utnytte selve grunnen og de ressursene som finnes på eiendommen. Det må gis full erstatning ved ekspropriasjon og rådighetsinnskrenkninger og andre begrensninger i eiendomsretten.

Det er viktig at myndighetene samarbeider med grunneiere om reguleringer eller tiltak som vil påvirke grunneier og hennes rettigheter. Lykkes man med å få til et godt samarbeid med grunneierne blir saken bedre belyst, saksgangen enklere og resultatet som oftest bedre. Ordningen med frivillig vern, som Skogeierforbundet både tok initiativet til og utviklet, er et godt eksempel på hva samfunnet kan oppnå gjennom frivillighet i stedet for tvang.

Næringsmessig utnytting av utmarka

Det ligger et stort inntekts- og sysselsettingspotensiale i utmarka. Jakt, fiske, utleie av husvære og gårdsturisme, kan bidra til å øke næringsgrunnlaget på eiendommen.

Det er ulik praksis av merverdiavgiftsreglene mellom private og offentlige tilbydere av utmarkstjenester. Private tilbydere må betale merverdiavgift, noe offentlige tilbydere slipper. Offentlige tilbydere kan dermed tilby produkter billigere enn de private. Regelverket bør være det samme for alle tilbydere av utmarkstjenester.

Nødvendig motorferdsel ved næringsmessig utøvelse av jakt, fiske, utleie av husvære og tilrettelegging for turer er i dag ikke definert som næringsmessig motorferdsel, og er dermed avhengig av enkelttillatelse etter motorferdselloven. For å kunne utvikle slike produkter kan grunneier imidlertid ikke være prisgitt om hun får tillatelse eller ikke for den nødvendige motorferdselen fra år til år. Det er også uheldig at hun ikke kan sette opp mindre jakttårn, båtnaust og gapahuker som skal brukes i næringsssammenheng uten særskilt tillatelse.

En utvidelse av jakttidene for hjortevilt er også viktig med tanke på å utvikle jaktbasert turisme. Det vil gi grunnlag for flere døgn med overnatting og guiding og dermed bedre lønnsomhet.

Det er også viktig at rovdyrforliket i Stortinget følges opp slik at konsekvensene for den næringsmessige utnyttningen av utmarka blir minst mulig.

Tomtefesteloven

Respekt for grunneiers rettigheter var årsaken til at Norges Skogeierforbund bidro til at tomtefesteloven ble behandlet av Den europeiske menneskerettsdomstol i Strasbourg i 2012. Domstolen fant at deler av tomtefesteloven var i strid med menneskerettighetene. Som en følge av dette, endret Stortinget i juni 2015 flere paragrafer i tomtefesteloven, slik at grunneier ble stillet i en mer gunstig posisjon enn tidligere. Norges Skogeierforbund vil også fremover følge nøye med på utviklingen, og fortsette arbeidet for å ivareta grunneiers rettigheter.

Respekt for grunneiers rettigheter var årsaken til at Norges Skogeierforbund bidro til at tomtefesteloven ble behandlet av Den europeiske menneskerettsdomstolen i Strasbourg i 2012. Domstolen fant som kjent at deler av tomtefesteloven var i strid med menneskerettighetene. Lovgiver må dermed endre deler av tomtefesteloven, slik at den blir i overensstemmelse med menneskerettighetene.

Tomtefestelovens § 33 gav fester 100 % av verdistigningen av en festet tomt ved forlengelse av en festekontrakt. Loven må endres innen sommeren 2015 slik at det blir rimelig økonomisk balanse knyttet til verdistigningen av tomta mellom grunneier og fester.

Erstatning ved ekspropriasjon

Ved ekspropriasjon er grunneier i prinsippet sikret full erstatning for sitt økonomiske tap.

I Sverige er det nå innført en ordning som innebærer at grunneier får 25 % i tillegg til full erstatning for det følelsesmessige tapet ved ekspropriasjon av fast eiendom. Dette er i tråd med de internasjonale trendene i erstatningsretten. Dette må også følges opp i Norge ved at erstatningen ved ekspropriasjon økes på samme måte som i den svenske modellen.

Oppsummering

- Offentlige og private tilbydere av utmarkstjenester må ha like merverdiavgift-regler.
- Hindringer i motorferdselloven og plan- og bygningsloven for økt utnyttelse av utmarksressursene må fjernes.
- Jakttidene for hjortevilt må utvides.
- Grunneiernes interesser må ivaretas ved praktisering av tomtefesteloven.
- Erstatningsreglene ved ekspropriasjon bør forbedres.
- Stortingets rovdyrforlik må følges opp.